**«РАСЛЫЙМ»**
**Татарстан Республикасы**
**мәгариф һәм фән министры**
**_____ И.Г.Һадиуллин**
**«___» _____ 2026 нчы ел**

# Рус телендә гомуми белем бирү оешмалары өчен 2027 елда «Туган (татар) тел» фәненнән бердәм республика имтиханын уздыру өчен күрсәтмә материалларының үзенчәлекләре (спецификация)

разработан федеральным государственным автономным образовательным учреждением высшего профессионального образования
«КАЗАНСКИЙ (ПРИВОЛЖСКИЙ) ФЕДЕРАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

подготовлен государственным бюджетным учреждением
«РЕСПУБЛИКАНСКИЙ ЦЕНТР МОНИТОРИНГА КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ»

утвержден МИНИСТЕРСТВОМ ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

## 1. Имтихан эше билгеләнеше

Бердәм республика имтиханы, стандартлаштырылган биремнәр кулланып, урта гомуми белем бирү дәүләт программаларын үзләштергән укучыларның әзерлек сыйфатын объектив бәяләүне күздә тота.

Татар теленнән бердәм республика имтиханнары нәтиҗәсе гомуми белем бирү оешмаларында дәүләт йомгаклау аттестациясе нәтиҗәләре буларак билгеләнә.

## 2. Имтихан эшенең эчтәлеген билгеләүче документлар

Имтихан эшенең эчтәлеге түбәндәге документларга нигезләнеп билгеләнә:

- Башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыручы оешмалар тарафыннан дәүләт аккредитациясе булган уку-укыту программаларын гамәлгә ашырганда файдалануга кертелгән дәреслекләрнең федераль исемлеге (Россия Федерациясе Мәгариф министрлыгы боерыгы № 649, 21.09.2026);
- Башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирүнең дәүләт аккредитациясе булган белем бирү программаларын гамәлгә ашырганда файдалануга рөхсәт ителә торган уку пособиеләрен чыгаруны гамәлгә ашыручы оешмаларның федераль исемлеге (Россия Федерациясе Мәгариф министрлыгы боерыгы № 699, 09.06.2016);
- «Туган (татар) тел» уку предметыннан федераль эш программасы (https://static.edsoo.ru/projects/fop/index.html#/sections/30020426).

## 3. Имтихан эшенең төзелеше

Укучыга татар теле фәне буенча имтихан эшендә тәкъдим ителгән 4 җавапның берсен сайлап алу мөмкинлеге булган – 15 бирем, кыска җавап бирүне таләп иткән – 6 һәм киңәйтелгән җавап (язма текст) бирүне таләп иткән ачык типтагы 1 бирем тәкъдим ителә.

Татар теленнән имтихан эше өч өлештән гыйбарәт.

1 нче өлеш – (1–15) җавабын сайлап алу мөмкинлеге булган биремнәр.

2 нче өлеш (16 –21) – кыска җавап бирүне таләп иткән биремнәр. Бу өлештә тәкъдим ителгән биремнәр укучының текстны анализлый белү осталыгын тикшерүгә юнәлдерелгән.

3 нче өлеш (22) – укылган текст нигезендә үз фикерен белдерә алуын тикшерүгә юнәлдерелгән ачык типтагы бирем.

Имтихан эшендә биремнәрнең чагылышы алдагы таблицада бирелә.

## *Биремнәрнең имтихан эшендә чагылышы*

| **Эшнең өлешләре** | **Биремнәрнең саны** | **Башлангыч (максималь) иң югары балл** | **Иң югары башлангыч баллдан биремнәрнең әлеге кисәге өчен куелган иң югары башлангыч баллның проценты** | **Биремнәрнең төрләре (типлары)** |
|---|---|---|---|---|
| 1 нче өлеш | 1-15 | 15 | 34 | Җавабын сайлап алу мөмкинлеге булган биремнәр |
| 2 нче өлеш | 16-21 | 6 | 14 | Кыска җавап бирүне таләп иткән биремнәр |
| 3 нче өлеш | 22 | 23 | 52 | Киңәйтелгән җавап таләп иткән биремнәр |
| Барлыгы | 22 | 44 | 100 | |

**4. Имтихан эше биремнәрен эчтәлекләре һәм эш төрләренә нигезләнеп бүлү**

Әлеге бүленеш алдагы таблицада күрсәтелә.

***“Татар теле” фәненең төп бүлекләре буенча биремнәр бүленеше***

| **Бүлекләр** | **Биремнәр саны** | **Иң югары башлангыч балл** | **Иң югары башлангыч баллдан биремнәрнең әлеге кисәгә өчен куела торган иң югары башлангыч балл проценты** |
|---|---|---|---|
| Фонетика | 2 | 2 | 4,5 |
| Лексика һәм фразеология | 4 | 4 | 9 |
| Сүз ясалышы | 1 | 1 | 2,3 |
| Морфология | 4 | 4 | 9 |
| Синтаксис | 4 | 4 | 9 |
| Орфография | 1 | 1 | 2,3 |
| Пунктуация | 3 | 3 | 6,8 |
| Сөйләм. Тәрҗемә | 2 | 2 | 4,5 |
| Сөйләм үстерү. Сочинение | 1 | 23 | 52,6 |
| *Барлыгы* | 22 | 44 | 100 |

Татар теленнән имтихан тесты биремнәре тел материалын бирү ысуллары ягыннан бик төрле. Укучы сүзләр, сүзтезмәләр яки җөмләләр буларак тәкъдим ителгән тел материалы, текст эчендә кулланылган тел күренешләре белән эш итә, башлангыч текстта күтәрелгән проблемага, тасвирланган вакыйгага карата үз фикерен белдерә.

## *Тест биремнәренең тел материалы белән эшләү төрләре ягыннан бүленеше*

| **Тел материалы белән эшләү төрләре** | **Биремнәр саны** | **Иң югары башлан-гыч балл** | **Иң югары башлангыч баллдан чыгарылган тел материалы белән эшләүнең төрләрен чагылдыра торган биремнәрне үтәгән өчен куелган иң югары балл проценты** |
|---|---|---|---|
| Сүзләр, сүзтезмәләр, җөмләләр рәвешендә тәкъдим ителгән тел материалы белән эшләү | 10 (1– 5, 11-15) | 10 | 22,4 |
| Текстта чагылыш тапкан тел материаллары белән эшләү | 11 (6-10, 16 - 21) | 11 | 25 |
| Тәкъдим ителгән башлангыч текстка нигезләнеп, язма рәвештә үз фикереңне белдерү | 1 (22) | 23 | 52,6 |
| *Барлыгы* | 22 | 44 | 100 |

## 5. Имтихан эше биремнәрен катлаулылыгы дәрәҗәсеннән чыгып бүлү

Имтихан эшенең беренче бүлеге (1–15) чыгарылыш сыйныф укучыларының база материалын үзләштерү дәрәҗәләрен тикшерүгә юнәлдерелгән.

Икенче бүлеккә караган барлык биремнәр (16–21) нигез (база) материалдан катлаулырак саналалар.

22 бирем иң катлаулы санала.

***Биремнәрнең катлаулылык дәрәҗәсе буенча бүленеше***

| **Биремнәрнең катлаулылык дәрәҗәсе** | **Биремнәрнең саны** | **Иң югары башлангыч балл** | **Иң югары башлангыч баллдан чыгып, биремнәрнең әлеге кисәге өчен куелган иң югары башлангыч балл проценты** |
|---|---|---|---|
| Нигез (база) | 15 | 15 | 34 |
| Катлауландырылган | 6 | 6 | 14 |
| Югары | 1 | 23 | 52 |
| Барлыгы | 22 | 44 | 100 |

Имтихан эшенә тәкъдим ителгән тестларның вариантлары катлаулылык дәрәҗәсе буенча да, төзелеше буенча да бер төрле булып, биремнәр дә бер үк тәртиптә бирелә.

## 6. Аерым биремнәрне һәм эшне тулаем бәяләү системасы

1 һәм 2 нче өлештәге һәр дөрес үтәлгән биремнәр өчен 1 балл куела. Дөрес җавап яки җавап бөтенләй булмаса, 0 балл куела.

Имтихан эшенең 3 нче өлешен уңышлы башкарган укучыга куела торган иң югары балл – 23.

Имтихан эшенең барлык биремнәрен эшләү нәтиҗәләре нигезендә укучыга куела торган иң югары балл – 44.

Имтихан эшенең барлык биремнәрен эшләү нәтиҗәләре нигезендә 100 баллы шкалада югары һәм урта һөнәри белем бирү йортларына керү мөмкинлеге бирә торган тест баллары билгеләнә.

Беренче һәм икенче тикшерү нәтиҗәләре буенча экспертлар бер-берсенә бәйсез рәвештә һәр киңәйтелгән җавап таләп иткән бирем өчен беренчел баллар куялар

Ике эксперт тарафыннан куелган беренчел балларда шактый аерма булган очракта өченче тикшерү билгеләнә.

Өченче эксперт, предмет комиссиясе рәисе белән килешенеп, имтихан эшен тикшермәгән экспертлар арасыннан билгеләнә.

Өченче экспертка имтихан эшен тикшергән экспертлар тарафыннан куелган беренчел баллар турында мәгълүмат бирелә.

22 нче биремне үтәгән өчен, ике эксперт куйган баллар суммасы арасындагы аерма 6 яки шуннан күбрәк булса, өченче эксперт 22 нче биремнең үтәлешен барлык критерийлар буенча бәяли.

Экспертларның берсе имтихан эшендә җавап булмавын күрсәткән, ә башка эксперт, шул биремне үтәгән өчен, 0 балл куйган очракта биремнең үтәлешен бәяләүдә әһәмиятле аерма юк дип санала.

**7. Эшне башкару вакыты**

Имтихан эшен үтәү өчен, 210 минут вакыт бирелә.

**8. Имтихан эшенең планы**

Татар теленнән имтихан эше вариантларын формалаштыру өчен, имтихан эшенең гомумиләштерелгән планы эшләнгән. Ул кушымтада бирелә.

**9. 2027 елгы бердәм республика имтиханы тикшерү материалларында үзгәрешләр**

Тикшерү материаллары структурасында һәм эчтәлегендә үзгәрешләр юк.

# 2027 елда татар теле буенча уздырылачак бердәм республика имтиханы контроль бәяләү материалларының гомумиләштерелгән планы

*Эштә һәм җавап бланкларында биремнәрне билгеләү: 1-15 - җавабын сайлап алу мөмкинлеге булган биремнәр, 16-21 - кыска җавап бирүне таләп иткән биремнәр, 22 - укылган текст нигезендә үз фикерен белдерә алуын тикшерүгә юнәлдерелгән ачык типтагы биремнәр.*

*Биремнәрнең авырлык дәрәҗәсе: Н – нигез (база), К – катлауландырылган, Ю – югары.*

| Биремнең эштәге билгеләнеше | Эчтәлекнең тикшерелә торган элементлары | Эчтәлекнең тикшерелә торган элементларының коды (кодификаторның 1 нче п.) | Тикшерелә торган күнекмәләр коды (кодификаторның 2 нче п.) | Биремнәрнең авырлык дәрәҗәсе | Эшләнгән бирем өчен куелганиң югары балл |
|---|---|---|---|---|---|
| 1 | Сөйләм. Тел нормалары. Орфоэпик нормалар | 9.1 | 2 | Н | 1 |
| 2 | Лексика. Кулланылышы һәм килеп чыгышы ягыннан татар әдәби теленең сүзлек составы | 2.4 | 3 | Н | 1 |
| 3 | Лексика. Омонимнар. Антонимнар. Синонимнар | 2.2 | 3 | Н | 1 |
| 4 | Сүз ясалу ысуллары | 3.2 | 15 | Н | 1 |
| 5 | Рус теленнән татар теленә тәрҗемә итү | 8.3 | 6 | Н | 1 |
| 6 | Сүзнең лексик мәгънәсе | 2.1 | 13 | Н | 1 |
| 7 | Мөстәкыйль сүз төркемнәре | 4.1 | 8 | Н | 1 |
| 8 | Кулланылышы һәм килеп чыгышы ягыннан татар әдәби теленең сүзлек составы | 2.4 | 3 | Н | 1 |
| 9 | Җөмләдә сүз тәртибе | 5.7 | 5 | Н | 1 |
| 10 | Мөстәкыйль сүз төркемнәре | 4.1 | 7 | Н | 1 |
| 11 | ң хәрефенең дөрес язылышы | 6.6 | 10 | Н | 1 |
| 12 | Кушма җөмләдә тыныш билгеләре | 7.10 | 11 | Н | 1 |
| 13 | Иярчен кисәкләр | 5.3 | 5 | Н | 1 |
| 14 | Гади җөмләгә синтаксик анализ | 5.13 | 5 | Н | 1 |
| 15 | Эндәш һәм кереш сүзләр янында тыныш билгеләре | 7.4 | 11 | Н | 1 |
| 16 | Мөстәкыйль сүз төркемнәре | 4.1 | 4 | Н | 1 |
| 17 | Ярдәмче сүз төркемнәре | 4.2 | 4 | Н | 1 |
| 18 | Кушма җөмләдә тыныш | 7.10 | 11 | Н | 1 |

| Биремнең эштәге билгеләнеше | Эчтәлекнең тикшерелә торган элементлары | Эчтәлекнең тикшерелә торган элементларының коды (кодификаторның 1 нче п.) | Тикшерелә торган күнекмәләр коды (кодификаторның 2 нче п.) | Бирем нәрнең авырлык дәрәҗәсе | Эшләнгән бирем өчен куелганиң югары балл |
|---|---|---|---|---|---|
| | билгеләре | | | | |
| 19 | Сүзгә фонетик анализ | 1.2 | 2 | Н | 1 |
| 20 | Рус теленнән татар теленә тәрҗемә итү | 8.3 | 6 | Н | 1 |
| 21 | Тулы һәм ким җөмләләр | 5.6 | 17 | Н | 1 |
| 22 | Төрле стильдәге һәм сөйләм төрендәге текстлар төзү | 8.6 | 18<br>19<br>20<br>21 | Ю | 23 |